

“וטבח טבח והכן...” (בראשית)

“Slaughter the cattle and prepare the meat...”

Chazal understand from this Passuk that the preparation referred to is the preparation for Shabbos, and that from this we see that Yosef observed Shabbos in Mitzrayim. The Medrash relates: חייך אני עושה, חייך אני עושה – Hashem said to him: “Since you have observed Shabbos before the Mitzva was given, your descendant will merit to bring the Korban of the Chanukas Hamizbayach on Shabbos”¹. As we know, following the erection of the Mishkan the Nesiim of each tribe brought Korbanos on a different day. The tribe of Efrayim brought their Korbanos on the seventh day following the erection of the Mishkan, which occurred on Shabbos as a reward for Yosef’s observance².

The Shiltei Giborim points out that the last letter of the word "טבח" and the letters of the word "והכן", together spell the word "חנוכה". If one calculates the Gematria of the remaining letters of the phrase (וטבח טב) it will equal 36, the total number of Neiros that are kindled on Chanukah³. Although this revelation is quite interesting, it remains perplexing why the Torah would choose to conceal a reference to Chanukah in this specific, seemingly unrelated, phrase. Many explanations have been given to this question, but perhaps we can suggest an original approach.

The Yalkut Shimoni tells us: כמו שכתוב ביום החדש הראשון באחד – א"ר חנינא בכ"ה בכסליו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, לחדש תקים את משכן... והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנולד בו יצחק דכתיב לוי וישי עוגות ואמר לו שוב אשוב אליך, ומעתה הפסיד R' Chanina stated: On the 25th of Kislev the components of the Mishkan were completed, but remained folded up until Rosh Chodesh Nissan (over three months later)... Hashem did so in order to have the erection of the Mishkan and the Chanukas Hamizbayach (inauguration of the Mizbayach) correspond with the month of Yitzchak Avinu’s birth. However, since the month of Kislev lost out on this prestige, Hashem promised to repay it by having the Chanukas Hamizbayach of the Chashmonaim occur on the 25th of Kislev⁴.

The Chasam Sofer points out, that had the Mishkan indeed been erected on the 25th of Kislev, which occurred that year on a Friday, the seventh day of the Chanukas Hamizbayach would have occurred on a Thursday, not on Shabbos. Only due to the postponement of the Mishkan’s erection until Rosh Chodesh Nissan which occurred on Sunday), was it possible for Yosef’s descendant’s to bring their Korbanos on Shabbos, as a reward for Yosef’s observance of the Shabbos⁵. With this we can also possibly explain the reference to Chanukah in the above Passuk as follows: From this Passuk we derive that Yosef observed the Shabbos and thereby merited that his descendants would bring the Chanukas Hamizbayach on Shabbos. Hence, the original Chanukas Hamizbayach could not occur on the 25th of Kislev as it should have, requiring that another Chanukas Hamizbayach occur on that date at a later time – the Chanukah of the Chashmonaim. In other words, Yosef’s observance of Shabbos (as referenced in this Passuk) was the cause that another Chanukas Hamizbayach occurred on the 25th of Kisleiv, the holiday we know as Chanukah. A more appropriate Passuk could not have been chosen.

Neiros Chanukah The Gemara states that the basic Mitzva of Neiros Chanukah is that one candle be lit per household. One who wishes to be “Mehader” should light one candle for each member of the household. The greater level of “Mehadrin Min Hamehadrin” is reached if one adds an additional candle each night, beginning with one candle until eight⁶. The Rishonim vary in their understanding of the “Mehadrin Min Hamehadrin” level. According to Tosfos, if one is adding a candle every night only one person should light in each household, since if every member of the household lights it will not be clear which night of Chanukah it is⁷. The Rambam argues that the “Mehadrin Min Hamehadrin” is that each

¹ ילקוט שמעוני פ' נשא רמז תשטו, א"ר יוחנן שבת היתה [שנאמר והכן אין והכן אלא שבת שנאמר והיה ביום הששי והכינן] אמר לו הקב"ה אתה שמרת את השבת עד שלא נתנה, חייך אני עושה לכן בנך שיקריב ביום השבת, הה"ד ביום השביעי נשיא לבני אפרים.

² כמבואר ברש"י ריש פ' שמיני, שאותו יום נטל י' עטרות, א' שהיה ראשון למעשה בראשית, דהיינו שהקמת המשכן היה ביום ראשון, נמצא יום ז' הוא יום השבת.

³ שלטי גבורים על הגהת מרדכי אות ח'.

⁴ ילקוט שמעוני מלכים א רמז קפד.

⁵ דרשות חת"ס לחנוכה (ח"א עמ' ס"ז).

⁶ שבת כא ע"ב, תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

⁷ תוס' שם ד"ה והמהדרין, דב"ש וב"ה לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל אם עושה נר לכל אחד אפי' יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא שיסברו שכך יש בני אדם בבית.

member of the household lights an additional candle on each night⁸. The Minhag of the Sefardim follows the opinion of Tosfos, whereas Ashkenazim follow the opinion of the Rambam⁹.

Women are included in this Mitzva even though it is a time-bound Mitzva, since they had a part in the miracles of Chanukah¹⁰. Hence, a woman that lives alone is obligated to light Neiros, and may do so on behalf of other members of the household as well¹¹. However, since a man's wife is considered כגופו – a part of himself, a woman is not obligated to light if her husband lights, even to fulfill the Mitzva Le'Mehadrin¹². The Minhag is that even unmarried girls do not light on their own and are Yotzeh with the head of the household. The Chasam Sofer explains that since originally the Neiros Chanukah were meant to be lit outside, כל כבודה בת מלך פנימה – “the glory of a princess is when she is inside”, and she should not come out to the street unnecessarily¹³.

One is required to light Neiros Chanukah even if he must solicit funds door-to-door or even if he must sell his clothes¹⁴. In this aspect, Neiros Chanukah are more stringent than Neiros Shabbos which do not require a person to sell his clothes to purchase them. However, if one still only has enough funds to purchase either Neiros Chanukah or Neiros Shabbos, the Neiros of Shabbos take precedence¹⁵. One is not required to light more than the minimum (one candle per night) if he cannot afford to do so¹⁶.

The Dinim for one that travels away from his home on Chanukah are similar to the Dinim of Neiros Shabbos (as discussed in the last issue). These Halachos vary between places (such as Eretz Yisrael) where the Minhag remains to light Neiros Chanukah outside as Chazal originally intended, and places where the Minhag is to light indoors out of fear of the Goyim. The following only applies to one who follows the Minhag of Chutz Laaretz to light indoors: A guest or traveler that has a room set aside for his exclusive use, should light in that room¹⁷. If a guest does not have his own exclusive room, although the Gemara mentions the possibility of simply acquiring a portion in the Neiros of the Baal Habayis, it is customary nowadays that the guest lights his own Neiros with the host¹⁸. If the guest is also eating by his hosts he may light with the Baal Habayis and need not light in his room¹⁹. If one is in a train or the like, according to some Poskim he is required to light there since it is considered his house for the time being²⁰. On a plane where it is an impossibility to light candles mid-flight (or in a hospital), some Poskim suggest that one use an electric light (without a Bracha), since according to some opinions an electric light is sufficient for Neiros Chanukah²¹.

If one is staying by relatives or parents and eating and sleeping there, even if during the day he returns home for a few hours, he should light in the place where he is sleeping²². If a guest knows that his wife is lighting at home, he does not need to light in his hosts home²³. If he does not wish to be exempted with his wife's lighting, according to some Poskim, he may light on his own with a Bracha²⁴. The Mishna Berura suggests that since this point is subject to dispute, he should make sure to light prior to the time his wife is lighting, so that he has definitely not been exempted yet by his wife lighting at home²⁵. (This is not always a possibility when there is a substantial time difference between the two locations. In this case, according to some opinions he cannot recite a Bracha on his own, and should listen to the Bracha of the host instead²⁶.)

Bachurim in Yeshiva, according to the Chazon Ish, should light in the dining area of the Yeshiva since this is considered the main living area²⁷. Other Poskim argue that their personal room is the only area that be considered their “house” and the

⁸ רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א. וע' שו"ת גליא מסכתא ס"ז.

⁹ שו"ע ס' תרע"א ס"ב וברמ"א שם. וע' ביאור' דלדין שעושין היכר בין הנירות, גם התוס' מודו, ע"ש.

¹⁰ שבת כג ע"א, נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

¹¹ סמ"ג הל' חנוכה, ריטב"א ומאירי ואגודה בשבת שם, רבינו ירוחם נתיב ט', ט"ז תרע"ה סק"ג, מג"א שם סק"ד, פמ"ג ס' תרע"ו א"א סק"ד.

¹² שער אפרים ס' מ"ב, א"ר ס' תרע"א סק"ג, רש"ל ס' פ"ה, מ"ב ס' תרע"א סק"ט, שעה"צ תרע"ה אות י', מחה"ש שם סק"ד.

¹³ חת"ס בחי' לשבת כג ע"א, ואף עכשיו שמדליקין בפנים החזיקו מנהגם, וכ"כ בשלמת חיים ס' רנ"ט. והגר"מ שטרנבוך שליט"א במועדים זמנים ח"ב ס' קל"ב כ' עוד

טעם כדי שלא יהיה יותר מאמה. וע' ס' הלכות חג בחג עמ' כ"א הערה 14 שדייק מהמ"ב שהטעם היא משום שנשים טפלות לאנשים במצוה זו, ע"ש.

¹⁴ רמב"ם פ"ד תה"ל חנוכה הי"ב, שו"ע ס' תרע"א ס"א.

¹⁵ היינו נר אחד, שאם יש לו כבר נר אחד לשבת ידליק השאר לחנוכה אפי' למצות מהדרין, מג"א, פמ"ג, מ"ב.

¹⁶ א"ר, חיי"א, באה"ט, מ"ב ס' תרע"א סק"ג. אולם באו"ש פ"ד הי"ב כתב דגם בשביל ההידור יש לעשות כן.

¹⁷ רמב"ם שם הי"ב, מג"א סק"ג וע' ביאור'.

¹⁸ שבת שם, ע' מ"ב. וצריך שישמע הברכות מהבעה"ב (מ"ב). ואם לא שמע יצא, ואינו מברך על הראיה, ע' ס' הלכות חג בחג עמ' י"ב הערה 11.

¹⁹ רמ"א שם שמקום אכילה עיקר, מג"א סק"ו, פמ"ג א"א סק"ה, מ"ב סק"א.

²⁰ מהרש"ם ח"ד ס' קמ"ו, ערוה"ש ס' תרע"ו ס"ה.

²¹ ע' שערים מצוינים בהלכה ס' קל"ט ס"ה בשם פ"ה ע"ה. וע' כ"כ בלבושי מרדכי ח"ג ס' נ"ט, וכן נטה הגרש"ז בס' מאורי אש פ"ה ענף ב'.

אולם בשו"ת אחיעזר ח"ד ס"ו כ' שיוצא בזה אך לא במצוה מן המובחר שהיא רק בשמן זית. וע' flashlight כ' בשש"כ בשם הגרש"ז דכיון שכוחו בה ע"י battery

נקרא כל שיעורו לפניו ויוצא בנרות שבת, וא"כ לכאורה גם בנד"ד עדיף מנר חשמל רגילה, וע' פקודת אליעזר ס' כ"ג. וראיתי בקונ' שיעורי הלכה מהגר"ש פעלדר

שליט"א, שכל דאולי יש עצה שעדיף יותר והוא שידליק ויכבה מיד, דיש דעות שאפי' כותבה במזיד אין זקוק לה, וכמובן כ"ז במקום שלא יגרם חילול ה'.

²² פ"ח, חיי"א, ביאור' תרע"ז ד"ה במקום.

²³ תה"ד ס' ק"א, מג"א סק"ט.

²⁴ תה"ד שם, מהר"ל ס' קמ"ה, רמ"א תרע"ז ס"ג.

²⁵ ע' ב"י, ומהרש"ל ס' פ"ה, וא"ר, ומ"ב סק"ז.

²⁶ שם במ"ב.

²⁷ מפי השמועה. ע' רמ"א ריש ס' תרע"ז.

correct lighting place²⁸. Some suggest that if one eats in his room at least for the days of Chanukah, he can fulfill both of these opinions equally. If the dining and sleeping areas are in the same building, according to some Poskim, it does not matter where one lights²⁹.

On Erev Shabbos, the Neiros Chanukah should be lit prior to the Neiros Shabbos. Although usually the Mitzva that is performed more frequently should be done first, in this case we do not do so, since according to some Rishonim, the lighting of Neiros Shabbos is considered an acceptance of Shabbos and thereby forbids the performance of Melacha including the kindling of Neiros Chanukah³⁰. This applies even when the Neiros Chanukah are lit by the husband and the Neiros Shabbos by the wife, since the husband is lighting for both himself and his wife³¹.

One may light the Neiros Chanukah from Plag Haminchah and onward, provided that one lights the Neiros Shabbos immediately afterwards and the Neiros will remain lit sufficiently into the night³². One should not light Neiros Chanukah a long time before the Neiros Shabbos, since they should be lit as close to Shabbos as possible³³. According to some Poskim, one should not accept Shabbos earlier than necessary on Shabbos Chanukah, so that the lighting of the Neiros Chanukah will be as close to nightfall as possible³⁴. In Yerushalayim (where Neiros Shabbos are usually lit 40 minutes before Shkiah), on Shabbos Chanukah the lighting of Neiros Shabbos is done closer to Shabbos than usual³⁵.

According to most Poskim, one should preferably Daven Mincha before Hadlokas Neiros Chanukah since the lighting Neiros Chanukah is connected with the acceptance of the next day³⁶. Furthermore, Mincha is a Mitzva that is performed more frequently and hence takes precedence³⁷. According to some Poskim, if one does not have a Minyan to Daven Mincha with prior to the Hadlakah, he should wait until afterwards and Daven with the Minyan³⁸. Other Poskim say that one should Daven alone rather than Daven after lighting³⁹.

On Motzai Shabbos one should Daven Maariv as early as possible, so as not to miss the preferential time for lighting Neiros⁴⁰. One who normally waits until the Zman of Rabbeinu Tam (72 minutes) should not change his usual Minhag, but should light as soon as possible after that Zman⁴¹. The Poskim dispute if one should first make Havdala and then light Neiros Chanukah or vice versa⁴². The Minhagim vary on this point.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן

לְעִילּוֹי נְשֻׁמַת מוֹיָז מוֹהָר אֵלֵיהוּ בֶן ר' מֵאִיר זצ"ל זָלַב"ע כ"ז כסלו תשנ"ג זר"ד שֶׁל זְנוּכָה תְּנוּצָה

²⁸ מנח"י ח"ז ס' מ"ט, אג"מ או"ח ח"ד ס' ע'.

²⁹ שארית יוסף, עטרת זקנים ס' תרע"ז.

³⁰ וכשיטת הבה"ג, ע' מש"כ בגליון הקודם.

³¹ דאשתו כגופו, ואע"ג שיכולה לשאול לעשות מלאכה עבורה, הכא הוה שלוחה ממשי, ע' בנין שלמה ס' נ"ג.

³² רמ"א ס' תרע"ט, וע' מג"א.

³³ שם, וע' אג"מ או"ח ח"ד ס' ס"ב.

³⁴ חמד משה, מור וקציעה, וע' ביאור הגר"א.

³⁵ ע' לוח אר"י.

³⁶ והוה כתרתי דסתרי, ע' פמ"ג ס' תרע"ב א"א סק"ו, מ"ב ס' תרע"ט סק"ב. ובברכ"י כ' שמנחה כנגד התמיד והדלקת המנורה אחר התמיד. וע' נזירות שמשון ודה"ח,

ובא"ח פ' וישב אות כ' דמנהג בורים הוא להתפלל אחר ההדלקה. ויש חולקים ומקיימים מנהג העולם להתפלל אח"כ, ע' שו"ת צור יעקב ס' קל"ו, ויבי"א ח"ה ס' מ"ד.

ומ"מ כשחל יום א' של חנוכה בשבת יש להתפלל מנחה קודם ההדלקה, דאם לא יעשה כן יש ספק אם יזכיר על הניסים כיון דלדידי הוה חנוכה, ע' הליכות שלמה הל' תפילה פט"ז אות כ"ה.

³⁷ שו"ת באר יצחק ס' כ'.

³⁸ שם.

³⁹ ע' מקור חיים להחוו"י, וכן משמע בפמ"ג שם.

⁴⁰ מעשה רב להגר"א (וכשיטתו שזמן הדלקה היא מיד אחרי שקיעה). וע' ביאור הל' ס' רצ"ג ד"ה ג' כוכבים.

⁴¹ אג"מ או"ח ח"ד ס' ס"ב, מועדים זמנים ח"ב ס' קנ"ה, וכן נהג הגר"ח והגר"ז מבריסק.

⁴² המחבר והרמ"א והגר"א, מג"א, א"ר ועוד פסקו שידליק קודם, וכ"ה דעת המאירי, תה"ד מהר"ל וכלבו. ובט"ז ובפר"ח חולקים שהבדלה קודמת, וכ"ד הראב"ד

תמים דעים ס' ק"ד, אשכול, ובאבודרהם.